

VELİ BÜLTENİ

"ÇOCUK VE SORUMLULUK"

ŞEHİT MUSTAFA ÇUHADAR
ORTAOKULU/İMAMHATİP
ORTAOKULU
REHBERLİK SERVİSİ

SORUMLULUK

Anne-babaların ve eğitimcilerin ideal insan tanımına yaklaşan kişiler yetiştirebilmeleri için çocuklarına küçük yaşlarda kazandırmaları gereken bazı değerler vardır. İdeal yetişkin tanımında yer alan becerilerin kaynağındaki değerlerden bir tanesi de "sorumluluk bilinci"dir. "Yaptığı işi sonuna kadar götüren ve yapmakta olduğu bir davranışın olası sonuçlarına katlanmayı göze alan çocuğa" sorumlu çocuk gözüyle bakabiliriz.

Sorumluluk bilincini kazanmak, oldukça uzun bir süreç olmakla birlikte, özellikle küçük yaşlarda kazanılmaya başlanması gereken bir **değerdir**.

Sorumluluk;

- 1) Kurallara uyma,
- 2) Tercihlerin ya da seçimlerin sonucuna katlanma,
- 3) Başka insanlara ve onların haklarına saygı gösterme, olarak ele alınabilir.

SORUMLULUK BİLİNCİ NASIL KAZANDIRILIR?

Sorumluluğun gelişimi çocuktan çocuğa değişiklik gösterir. "Her çocuk aynı zamanda aynı sorumlulukları alır." diyemeyiz. Çocukların **kişilik özellikleri, fiziksel yapıları** mutlaka dikkate alınmalıdır. Ancak burada önemli olan anne-babanın, **çocuğunun işini yapmayı bırakması ve kendi işini kendisinin yapması konusunda ısrarcı davranabilmesidir**.

Anne-babalar, çocuklarının yapabilecekleri şeyleri kendileri yaparak, yaşamları boyunca ihtiyaç duyabilecekleri karar verebilme, seçim yapabilme, girişken davranabilme gibi becerilerin gelişimini de engellemiş olurlar.

Kişisel farklılıklar söz konusu olsa da, sorumluluk kazandırmaya yönelik her sürecin "**temel**" ve "**değişmez**" öğeleri vardır.

Bilgilendirme: Kuralların neden konduğu ve sorumluluğun önemi anlatılmalıdır. Çocuklar, **niçin bazı işleri yapmak zorunda olduklarını anlar ve bilirlerse, ne zaman ailelerine yardımcı olmaları gerektiğini, ne zaman bağımsız davranabileceklerini de öğrenmiş olurlar**.

Takip: Bilgilendirmeden sonra, çocuğun söz konusu davranışı gösterebilmesi için ona bir süre tanınması gerekir. Bu süre içerisinde yapılan takip sonucunda sorumlu davranışın ortaya çıkıp çıkmadığına, ne sürede ortaya çıktığına, hangi zamanlarda davranışın yapıldığına-yapılmadığına dikkat edilmelidir.

Geri bildirim: Belli bir süre sonra gidişat hakkında bilgilendirmek gerekir. Eğer istenen sorumlu davranışın sayısında artış varsa uygun pekiştiricilerle motive edilmeli, eğer beklenen sorumlu davranışın ortaya çıkmasında sıkıntılar varsa, bu sıkıntılar ve olası nedenlerinin çocukla paylaşılması gerekir.

Hatırlatma: İstenen davranış eğer gerçekleşmiyorsa yeniden hatırlatma sürecine gidilmelidir. Yeniden bilgilendirme ile başlayan bu süreç, davranış oturana kadar devam etmelidir.

Yukarıda anlatılan bu öğeler, sadece sorumluluk kazandırma sürecine ait değildir; temel alışkanlıkların oturmasında, kuralların belirlenmesinde, kısaca yaşantımızı düzenleyecek her türlü önlemlerde bulunması gereken öğelerdir ve ancak **kararlı** ve **sabırlı** bir tutumla yaklaşıldığında davranışın oturması sağlanabilir.

SORUMLULUK KAZANDIRMA SÜRECİNDE DİĞER BİLİNMESİ GEREKENLER...

- ✓ Sorumluluğu öğretmek için sorumluluk vermeye istekli olmak gerekir. Bazen anne-babaların **çocuklarının yorulmasına dayanamadıkları için** birçok şeyi onların yerlerine yaptıklarını görüyoruz. Bu tarz bir yaklaşım, çocuğun rahatlığa alışmasına ve ileride büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olur. Küçük yaşlarda başkalarının kendisine ait işleri yaptığını gören çocuk, ileriki yaşlarda da bunu devam ettirmeye çalışır ki, bu da anne-baba-çocuk arasındaki çatışmaların da artmasına neden olur. Çünkü bir süre sonra anne-baba için de çocuğun sorumluluklarını takip etmek güçleşmeye başlar.
- ✓ **Anne-baba olarak, olayların biraz gerisinde durup bir şeylerin olmasına izin verme yürekliliğini göstermelisiniz.** Bir çocuğun tek başına bazı işleri yapmasına müsaade etmek gereklidir. Bazen yanlış olduğunu bildiğimiz davranışları çocuğun yapmasına izin vermek, onun davranışının sonucunu görmesi için faydalıdır. (Siz hatırlatmadan okul çantasını unutmama sorumluluğu konusunda anlaşmaya vardığınız halde, bunu yapmayı unutuyorsa ve siz onun yerine çantayı okula götürüyorsanız, sorumluluk öğretmemiş olursunuz.)

- ✓ **Her zaman çocuğun içinde bulunduğu yaş grubunu ve gelişimsel düzeyini düşünerek sorumluluk vermelisiniz.** Her çocuğun farklı yetenekleri, farklı kişilik özellikleri, farklı bir fiziksel yapısı olduğu göz önünde bulundurulsa, aynı yaştaki her çocuğun aynı sorumlu davranışları yerine getirmesini elbetteki bekleyemeyiz. Sorumluluğun gelişimi çocuktan çocuğa farklılık gösterir. Ancak, genel gelişim özellikleri açısından değerlendirdiğimizde, çocukların evde yerine getirebilecekleri sorumluluklarını bilmek, bize beklentilerimizi ayarlayabilmemiz açısından yardımcı olabilir. Buna göre;
- ✓ **6'nci yaşta;**
 - ▶ Tek başına giyinip-soyunması,
 - ▶ Sofrada tek başına yemeğini yemesi,
 - ▶ Oyuncaklarını toplayabilmesi,
 - ▶ Üzerinden çıkardığı kıyafetleri yardımla katlayabilmesi,
 - ▶ El-yüz temizliğini yapabilmesi,
- ✓ **7'inci yaşta;** (yukarıdakilere ek olarak)
 - ▶ Dişlerini fırçalaması,
 - ▶ Çantasını hazırlaması,
 - ▶ Başladığı işi bitirmesi,
 - ▶ Kuş, balık gibi hayvanları beslemesi,
 - ▶ Proje ve ödevlerini hazırlaması,
- ✓ **8'inci yaşta;** (yukarıdakilere ek olarak)
 - ▶ Hatırlatmadan öz bakımını yapması ve odasını toplaması,
 - ▶ Okuldan gelen mesajları iletebilmesi,
 - ▶ Dersleriyle ilgili sorumlulukları alabilmesi,

- ✓ **9-11 yaşlar arası;** (yukarıdakilere ek olarak)
 - ▶ İlgilerini belirleyip, zaman planlaması ve günlük programlar yapabilmesi,
 - ▶ Zamanını iyi kullanması,
 - ▶ Ev dışı yakın yerlere gidip gelmesi,
 - ▶ Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurması,
 - ▶ Alışveriş yapması,
- ✓ **12-17 yaşlar arası;** (yukarıdakilere ek olarak)
 - ▶ Başkalarının hakkına saygı göstermesi,
 - ▶ Evde daha çok yardım gerektiren işler olduğunda, kendi isteğiyle yardım önerisinde bulunabilmesi,
 - ▶ Eve dönüş saatlerine uyması, sorumluluklarını yerine getirebilirler.
- ✓ **Çocuğunuza seçme hakkı tanıyın:** Çok küçük yaştan başlayarak bir çocuğa seçme hakkının tanınmasıyla sorumluluk kazandırma eğitimi verilebilir. Seçim yapabilme fırsatlarının çocuğa sunulması, çocuğun kişilik gelişimini olumlu yönde etkiler. Seçim yapabilme; karar verebilme ve seçimlerin sorumluluğunu alabilme becerisini geliştirir, kendilerini daha iyi tanımlarını sağlar, hayat boyu önlerine çıkacak zor kararlarda mücadele edebilmelerine yardımcı olur.
- ✓ **Model olun:** Birçok davranışta olduğu gibi sorumluluk bilincini kazandırma sürecinde büyüklerin örnek davranışları önemlidir. Yetişkinlerin kendi yaşantılarına ait sorumluklara gereken özeni göstermeleri, çocukların dikkatini çeker ve onların tutumlarını gözlemleyerek daha iyi öğrenirler...

